

Համապատկերներն են: Յոյնները իրանց հերոսի պատժի տեղը տարել են Վոլկաս: Բայց հաջիւթէ կարելի չէին սրանից եզրակացնել որ Պրոմէթէոսը Ասիայում է ծագում առած: Մեզ աւելի հաւանական է երեւում որ այն աշխարհագրական մանրամասնութիւնները, որ գտնուում են Հեփոկոսի մաս, յետոյ են առաջ եկել, երբ առասպելը արդէն կազմակերպուած էր. եւ նրանով է բացատրուում որ Յոյնները Վոլկասի հետ յարաբերութեան մէջ մտնելով, կարող էին ըսել այնտեղ լեռան վրայ միտուած հսկայի մասին, եւ ննջողները որ նա իրանց Պրոմէթէոսն է: Մեզ ծանօթ է որ նրանց Հերակլէսը ճանապարհորդում է բոլոր յայտնի երկիրներում, երբ Յոյնները տեղական աւանդութիւններում Հերակլէսին գործերը յիշեցնող նման կէտեր էին գտնում: Գիշերը իբրեւ օրինակ նմանապէս որ Հայոց Արայ Գեղեցիկի մասին պատմած առասպելը երեւան է գալիս Պղատոնի շարադրութիւններում: Այս բոլորը կարող են ծառայել մեզ հաստատելու մեր յայտնած կարծիքը թէ ինչ էր պատճառն որ Յոյնները Պրոմէթէոսի կաշկանդման տեղը Վոլկաս են դարձրել:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԵՄՈՒԹԻՄԻ Ի ՀՈՒՆԵՐԱՐԻ

Վոլկին իրաւամբ՝ որով ամենայն ազգ իւր ընդհանրութեան ծառայութիւն մատուցանող եւ պարծանքն արժարժող որդւոց ու անդամոց միջնորդութեամբ կը քննայ ինք զինքն աշխարհածանօթ ընել, նա թէ աւելի եւս համարձակութեամբ՝ այսօրուան օրս բարձր ի գլուխ կը ծանօթացնէ նաեւ հայ ազգն իւր պատկառողիքը դարուս կիրթ մասին: Վստահ ենք որ մանաւանդ հետաւոր ազգայինք առաւել խնդակցութեամբ եւ սրտի գոհութեամբ կ'ընդգրկեն այս մեր փոքր հրատարակութիւնը, զոր կեդր (Հայաբարդաբը) հրատարակուող հունգարերէն հայ ամսագիրքէն քաղելով «Հասկի» միջնորդութեամբ կը հրատարակենք¹:

Հունգարական պետութեան երեսփոխանաց սենեկին մանակից կեդրալ քաղաքին հայ անդամներուն համառօտ կենսագրութիւնն է հաղորդածնիս՝ հանգերձ իրենց լաւ յաջողած պատկերներով:

Կեդրալ (Szamosújvár, Սոմոշույվար) քաղաքիս առաջին երեսփոխաններն եղան Մարտիրոս

Նովագեան (Novák Márton) եւ Գալովը Աստուածատուրեան (Jakab Bogdán):

Մ. Նովագեանին նախնեաց մին՝ Ռումանիոյ ֆորշան քաղաքէն Աւստրալ գաղթական եկած է: Հայրն ֆորշանեան (ֆորշանցի) մականունը կը կրէր: Նովագեան ծնա Magyar Láspos (մաճառական լաբոշ) քաղաքը, ուր իւր ընտանիքն կալուածներ ուներ: Նովագեան բաց ի ընտանեկան պարտուց կատարմանէն՝ կը վարէր նաեւ սուրհանգակի վարչութիւնը: Երկայն ժամանակ ի գոհութիւն եւ յօգուտ հասարակութեան վարեց կեդրալ քաղաքիս գլխավոր դատաւարութիւնը: այնպէս որ ի յիշատակ՝ քաղաքացիք իւր տան փողոցին՝ Դատաւորի փողոց (պիրովին-օրամը) անունը տուած էին, որ երկայն ժամանակ ալ նոյն անուամբ մնաց: Իրեն յանձնուած երեսփոխանական պաշտօնն եւս ըստ պատշաճի վարեց ի պարծանք քաղաքին: Մշտն արդիւնաւոր անձինք մի միակ յուսալից որդին 1848—9ին յեղափոխութեան ծագման ժամանակ՝ Վինտիշկիւց սպարապետին հրամանաւ սպաննուեցաւ, խոր խոցելով հեռաւոր հօր սիրտը: Մ. Նովագեան մեռաւ 1851ին Յունիս 6-ին, ինքն եղաւ քաղաքիս հասարակավարչութեան վերջին դատաւորաց գլուխը:

Գալովը Աստուածատուրեան (Jakab Bogdán) ծնաւ Կոպպ-վառոտ (Gross-Wardein) քաղաքը 1809ին: 1827 Սեպտ. 1ին պաշտաման երդուեալ ըրաւ, ծառայեց իւր գրագիր ի Բեշտ եւ 1836ին եկաւ Կեդրալ, ուր նոյն տարին իւր առաջին գրագիր ընտրուեցաւ մինչեւ 1849 Յուլիս 9ը, երբ քաղաքապետութիւնն իրեն յանձնուեցաւ, զոր վարեց մինչեւ 1861 Ապրիլ 11, եւ յետոյ Աւստրալի վարչական ժողովոյն խորհրդական անուանուեցաւ: — Կեդրալի նկատմամբ ունեցած արգենացը համար՝ ի ինչորեւց պատգամաւորաց սենեկին՝ ֆերդինանդոս Ի. իրեն աշխուկանութիւն շնորհեց 1848 Օգոստ. 19ին: 1861էն սկսեալ զանազան բարձրագոյն պաշտօններ յանձնուեցան իրեն. 1869 Մայիսի 1ին երկրագործական, արուեստական եւ առեւտրական պաշտօնաւարն մտաւ իւր խորհրդական: Չորս տարի ետքը Մեթոլէյ կուսակալութեան առաջին կուսակալ անուանուեցաւ, ուր մնաց երեք տարի՝ մինչեւ 1876, որ տարին ինքնակամ պաշտօնէն հրաժարեցաւ: Սակայն 1876—1878 Կեդրալ քաղաքիս պատգամաւարութիւնն յանձն առաւ: Մեռաւ 1887 Նոյ. 22ին 78 տարեկան: Աստուածատուր Գորդուլեան (Korbuly Bogdán) ծնաւ 1803 Յունուար 9ին ի Կեդրալ.

¹ Ըմտ. Նոյն Թնթթին 1892 տարւոյ Յունուարի Թիւը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԵՄՓՈՒՆՆԵՐ Ի ՀՈՒՆՔԱՐԻՄ

ուսաւ քաղաքս ու ի Քլուժ եւ իրաւանց քննութիւն ըրաւ ի Մորոշ-վաշարհէյ, 1840ին իրր պատգամաւոր քաղաքիս կողմանէ ուրիշ հայ քաղաքացեաց հետ գնաց առ կայսր ի Վիեննա, ուր ի գլուխ հանց քաղաքին ինդիկըն ընդգէմ բարձրագոյն որոշմանց: 1848—9ին իբր պաշտօնակալ եւ պատգամաւոր մասնակից եղաւ ի Բէշտ ու ապա ի Տէպրէցին խորհրդոյ սենեկաց ժողովոյն: 1875ին իբր քաղաքիս խորհրդական հրաժեշտ տուաւ ամէն բանէ: Հիմայ ալ ողջ առողջ՝ ժամերով հեռաւոր տեղեր ջրջագայութեան պտղտներ կ'ընէ ամէն օր: Ասոր իբր ընտրեալ պատգամաւորակից եղաւ Փրանկիսկոս Շարօշի (մականունն է այն քաղաքին անունէն ուր ուսաւ): Հայն անունն էր Հաճեան որ աստուածաբանութիւնն աւարտած եկաւ Կ. Պոլսէն ի Վիեննա, ուսկից Վէրբաք անուն հայազգի մը զինքը Կեդլա բերան: Հոս իբր տրդացու ծառայեց քաղաքիս եկեղեցւոյն, ամուսնացաւ եւ քանի մ'որդի ունեցաւ, ի մէջ այլոց եւ զՓր-Շարօշի՝ որ մեծաւ յաջողութեամբ ստացաւ իրաւանց վարդապետութիւնը եւ հետգհետէ զանազան պաշտօններու հասաւ, եւ 1848ին Կեդլայի իբր ընտրեալ պատգամաւոր յանկարծամահ եղաւ: Բանիբուռ գրապետ, լեզուագէտ եւ ամենայի տեղեակ էր, այնպէս որ Էլէք Գօնիշ կոմսը, արդարութեան միակնացուն, առանց Հարօշի խորհրդոյն քայլ մի եւս չէր առնուր: Իւր պատկերն անհնարին եղաւ գտնել:

Գրիգոր Շիմայեան, (Simai Gergely) ծնաւ ի Կեդլա 1823ին Գուլ. 2ին: Ուսաւ ի Քլուժ փաստաբանի քննութիւնն ըրաւ ի Մորոշ-վաշարհէյ, ուսկից դարձաւ քաղաքս, ուր սկսաւ պաշտօնական կեանքը: 1848 Գուլիսի 18ին ընտրուեցաւ պատգամաւոր Բէշտայի ազգային ժողովոյն, յետոյ մասնակից եղաւ ի Տէպրէցին եւ ի Սէկէտփոխարբուած արեարհատողովոյն: 1861ին ընտրուեցաւ քաղաքապետ եւ ապա 1863ին Կոլչեզի(Կայծակեան) Սողոմոնին հետ ընտրուեցաւ պատգամաւոր, եւ հրաժարմանէն քիչ մը ժամանակ ետքը 1867ին դարձեալ քաղաքապետ ընտրուեցաւ ց1871, երբ քաղաքիս դատաստանարանին նախագահ անուանուեցաւ: Իբր պատգամաւոր՝ ժողովոց մասնակից եղաւ մինչեւ 1878 տարին: Ընդունեցաւ «արքունիկին խորհրդականի» տիտղոսն: Այժմ հրաժարեալ յամենայն՝ կը վայելէ քաղաքիս ընդհանուր սէրն ու յարգանքը, մասնաւոր կընրին, որուն եկեղեցւոյն հոգաբարձուն է:

Սողոմոն Կայծակեան (Gaizágó Salamon)

ծնաւ 1830ին ի Գուր-բաստ, ուր գաղթած էին իւր ունեւոր ծնողքը. ուսումն առաւ քաղաքիս մէջ եւ ի Բէշտ, եւ ի Բօժօնյ (Pressburg), ուր իրաւունքն աւարտեց: Իբր զինուոր մասնակից եղաւ շատ ձախարհներու եւ բարձրացաւ հարիւրապետութեան աստիճանին: Քէսնիկկիցի քով գերի ընկաւ, ազատելէն ետքը գրականութեան տուաւ ինք զինքն, եւ իւր «Գէգէլէ» (Békési) թատերգութիւնը 60 ոսկով վարձատրուեցաւ: Ամուսնացաւ ասպետական տնէ աղջկան մը հետ: 1863—67 իբր քաղաքիս ընտրեալ պատգամաւոր՝ 1867ին պատգամաւորաց սենեկին փոխանակ-նախագահի ընտրուեցաւ, ինչպէս նաեւ այլ բարձրագոյն մասնաժողովոց մէջ կամ իբր նախագահ կամ փոխանորդ-նախագահի շատ արդիւնք ստացաւ: 1870էն ետքն ազգային ժողովն ու Ելքայի զինքն պետութեան հաշուակալութեան նախագլուխ անուանեցին: Առաջին ամուսնոյն մահուանէ ետքն կրկին անգամ ամուսնացաւ: Քաղաքս իրաւամբ կը պարծի յանձին այս ազգայնոյս:

Անտոն Լասլոֆի (Lászlóffy Antal), որդի Աստուածատուր Լասլոֆեանի որ 1758ին Դեկտ. 12ին Աւստրիոյ այն ժամանակի հռչակաւոր Մարիամ Թերեզիա կայսրուհիէն հռչակարական աղանդականութիւն ստացաւ: Այս ընտանիքն Կանգնած է այժմու վարժարանին (gymnasium) շինութիւնն, որուն վրայ տակաւին կեցած է ընտանեաց զինանշանը: Գմանապէս այս ընտանիքը կանգնած է փրանկիսկեանց կարգին եկեղեցւոյն մէջ բեմը, եւ այս եկեղեցւոյն չիրմին մէջ կը հանգչին քանի մ'անդամք այս ընտանեաց: Ա. Լասլոֆի ծնաւ 1825 Գունիս 25ին: Ուսումն աւարտեց քաղաքս եւ ի Քլուժ, ծառայեց իբր խորհրդական, գլխաւոր գրագիր եւ 1864ին եղաւ քաղաքիս քաղաքապետն, ստացաւ «արքունի խորհրդական», տիտղոսն, եւ 1871—4 ընտրուեցաւ քաղաքիս պատգամաւոր եւ Շոյն պաշտաման մէջ մեռաւ անուրի 1874 Փետր. 22ին:

Աւալպարդ Դուկասեան (Lukács Béla) ծնաւ Ջրովոնյ 1847 Ապրիլ 27ին. իւր հայրն էր հարուստ Սիմոն Դուկասեան: Իրին ուսմունքն աւարտեց Ֆէհէրվար քաղաքը մեծ յաջողութեամբ, եւ յետոյ Բէշտի երկու լրագրաց գործակից եղաւ: Ինքն է նաեւ «Հասարակաց միտք», անուամբ արագրին խմբագիրն: Գրական կեանքը թողլով Կեդլայի պատգամաւոր ընտրուեցաւ եւ մտաւ ազգային խորհրդանոցն, ուր ամենայն պատուով կատարեց իւր պարտքը: Այս ժամանակն էր ինայութեան պատճառաւ երես-

